

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových studií

Adéla SOJKOVÁ

Vliv migrace na pohraniční město Tijuana, Mexiko.

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Radovan Dluhý Smith

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Olomouci 18. července 2011

.....

Podpis

Obsah

Obsah.....	5
Seznam zkratk použitých v textu.....	6
1. Úvod	8
2. Cíl práce.....	9
3. Metody zpracování, přehled relevantních zdrojů.....	10
4. Důvody rychlého růstu Tijuany.....	11
4. 1. Vliv polohy při hranicích USA.....	12
4. 3. Maquiladora	16
4. 4. Nelegální migrace do USA.....	18
5. Vliv migrace na společnost.....	21
5. 1. Základní demografické charakteristiky ovlivněné migrací.....	21
5. 2. Výskyt sociopatologických jevů	24
5. 3. Dělení společnosti.....	27
5. 3. 1. Vliv migrační politiky.....	27
6. Uzavírání města.....	31
6. 1. Proč se město uzavírá.....	31
6. 2. Fraccionamientos cerrados	32
6. 3. Domácí pevnost.....	36
6. 4. Hraniční zeď	38
7. Závěry.....	41
8. Shrnutí - summary.....	42
9. Použité zdroje.....	45

SEZNAM ZKRATEK POUŽITÝCH V TEXTU

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome Syndrom získaného selhání imunity
HIV	Human Immunodeficiency Virus Virus lidského deficitu imunity
IME	Industria Maquiladora de Exportacion Průmysl založený na exportu výrobků sestavených z importovaných komponentů
INEGI	Instituto Nacional de Estadística y Geografía Národní úřad pro statistiku a geografii (Mexico)
INS	Immigration and Naturalization Service Úřad pro imigraci a udělování občanství (USA)
IRCA	Immigration Reform and Control Act Zákon o reformě a kontrole imigrace (USA)
NAFTA	North American Free Trade Agreement Severoamerická dohoda o volném obchodu

1. ÚVOD

V roce 2006, kdy jsem navštívila Mexiko, se mi naskytla také možnost několik týdnů pobývat v Tijuane ve státě Baja California. Již na první pohled je toto město odlišné od zbytku Mexika, což je dáno především všudypřítomnými zdmi a mřížemi. Ve městě je také specifická kultura, vytvořena směsí vlivů z celého Mexika a Spojených států.

Je samozřejmé, že město se vyvíjí pod vlivem různých činitelů, ale právě migraci je možné považovat za ten nejvýraznější. Kromě geomorfologie je migrace totiž svázána velmi úzce se všemi ostatními faktory. Na jedné straně je důsledkem dohod mezi Mexikem a Spojenými státy, ekonomických reforem v Mexiku a měnící se migrační politiky Spojených států. Na straně druhé je příčinou rychlého růstu obyvatelstva, jeho měnícího se složení a výskytu sociopatologických jevů ve společnosti, na které se váží změny v urbanistickém charakteru města.

2. CÍL PRÁCE

Za cíl této práce jsem si zvolila vytvořit analýzu migrace v oblasti Tijuany, Baja California, jakožto nejdůležitějšího faktoru ovlivňujícího charakter této oblasti. Hlavní část této studie se ve svých třech kapitolách zaměří nejprve na shrnutí a rozbor dostupných informací v oblasti nejpodstatnějších politických a ekonomických podnětů, které pro tuto rozsáhlou migraci byly největším *pull faktorem*.

Obsahem další kapitoly bude rozbor charakteristik migrující populace a především jejich vliv na vývoj společnosti z demografického hlediska. Podstatné pro vytváření charakteru města jsou však také sociopatologické jevy, které jsou na tuto poměrně nestabilní společnost velmi silně navázané. Dále se zaměřím na migrační politiku Spojených států, která jakožto politika sousedního, ekonomicky vyspělého státu, svými předpoklady příliv migrantů do oblasti přímo ovlivňuje a reakcí na ni je i spoluvytváření charakteru města, zvláště oblasti, která se týká umění.

Poslední ze stěžejních kapitol tvoří analýza růstu města, zaměřená na specifika místní výstavby vzniklá jakožto efekt společenského citění ovlivněného kriminalitou a nejistotou.

Zároveň je mým cílem poukázat na provázanost všech těchto jevů, což má v konečném důsledku hlavní podíl na vytvoření tohoto naprosto specifického prostoru a kultury.

3. METODY ZPRACOVÁNÍ, PŘEHLED RELEVANTNÍCH ZDROJŮ

Při vypracování této bakalářské práce jsem použila rešeršně kompilační metodu zpracování. Ta spočívá ve sběru a kompilaci dat, která se následně dále zpracovávají a interpretují. Tato data jsem dále doplnila o vlastní poznatky získané při svém pobytu v tomto regionu.

Kurzívy je v textu použito v případech, kdy slova nemají přesný český ekvivalent a jejich význam poté bývá vysvětlen v závorce. Citace jsou pro lepší přehlednost textu uváděny formou poznámek pod čarou a seznam veškerých použitých zdrojů je zařazen jako poslední číslovaný oddíl této práce.

Protože literatura v češtině o této problematice v daném regionu neexistuje, české knižní zdroje byly použity jen pro definování potřebných základních pojmů. Většinu zdrojů tvoří odborné články prezentované v tematických publikacích, především na hraniční oblast zaměřené periodikum *Frontera Norte*. Většinu těchto zdrojů bylo možno nalézt díky databázím, které jsou zpřístupněné pro Univerzitu Palackého v Olomouci.

Dalším důležitým pramenem, především při získávání dat potřebných k aktualizaci získaných zdrojů zpracování tabulek, grafů a map byly internetové stránky Instituto Nacional de Estadística, tedy Mexického statistického úřadu. Data získaná z těchto stránek, s ohledem na jejich nejvyšší objektivitu, jsem také použila pro aktualizaci jiných použitých zdrojů.

4. DŮVODY RYCHLÉHO RŮSTU TIJUANY

Od vzniku města Tijuany roku 1889¹ se počet jeho obyvatel neustále zvyšuje, jak můžeme vidět v níže uvedené tabulce, vytvořené na základě dat získaných z Mexického statistického úřadu. Děje se tak nejen na základě strategické polohy města při hranicích se Spojenými státy Americkými a dohod mezi těmito sousedními státy uzavřenými, ale také díky velmi dobré ekonomické situaci regionu a nízké nezaměstnanosti. Tyto faktory od sebe samozřejmě nelze oddělit, neboť se navzájem ovlivňují. Dále je tedy podrobně, v zájmu pochopení vazeb rozeberu.

Tabulka 1. Vývoj počtu obyvatel v Tijuaně², vytvořeno podle dat získaných z INEGI

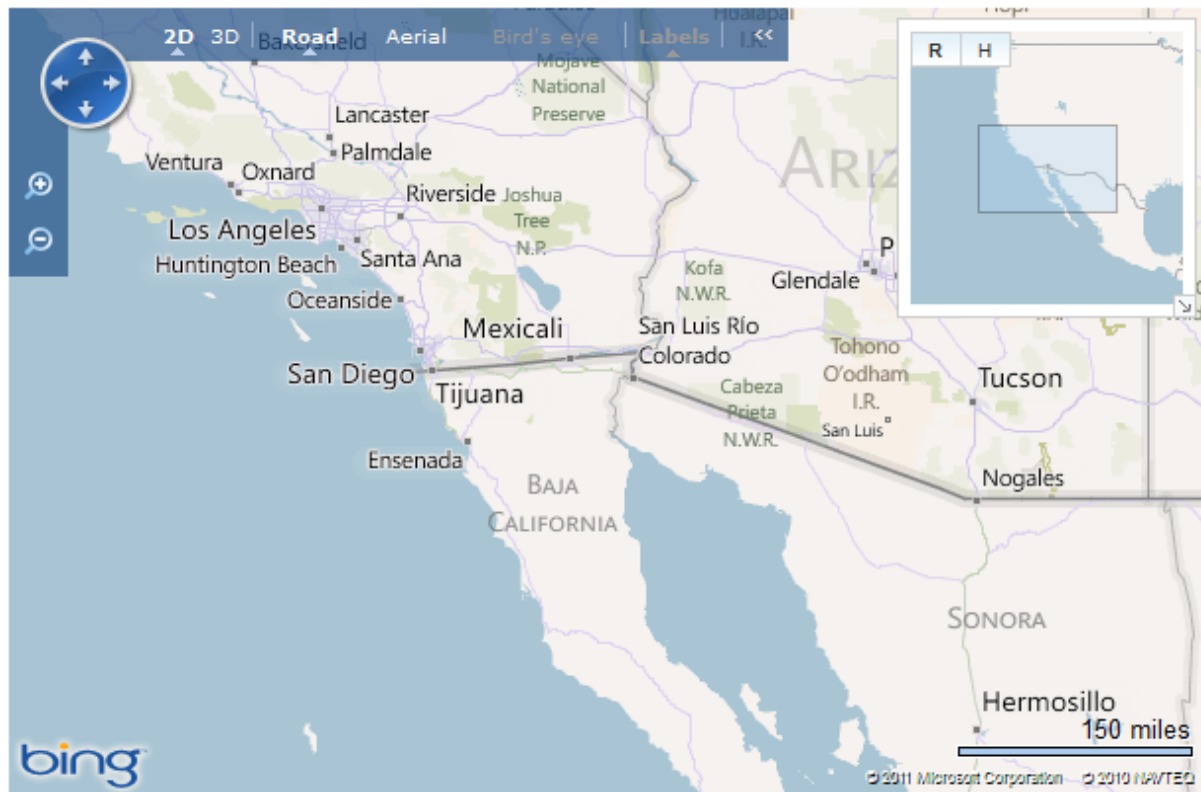
Obyvatelstvo Tijuany od roku 1900	
1900	245
1910	733
1920	1 028
1930	1 526
1940	21 077
1950	32 751
1960	165 590
1970	340 583
1980	461 257
1990	1 110 140
2005	1 483 992
2010	1 559 683

¹ *Portal Ciudadano Baja California* [online]. 2011 [cit. 2011-05-26]. Tijuana. Dostupné z WWW: <http://www.bajacalifornia.gob.mx/portal/nuestro_estado/municipios/tijuana/Tijuana.jsp>.

² Vytvořeno na základě dat získaných z INEGI : *Instituto Nacional de Estadística y Geografía* <<http://www.inegi.org.mx>>

4. 1. VLIV POLOHY PŘI HRANICÍCH USA

Mapa 1. Poloha Tijuany při hranicích se Spojenými státy³

Vliv strategické polohy při hranicích se Spojenými státy na zvyšování počtu obyvatelstva je zřetelný v podstatě od vzniku Tijuany, nicméně, ve vysoké míře se začal projevovat až po roce 1919, tj. když byla ve Spojených státech zavedena tzv. prohibice⁴.

Ta vedla k nárůstu obchodu s artikly zakázanými v USA, a tedy i větší možnosti zaměstnání pro příchozí. Navíc mezi lety 1900 a 1940 měla Tijuana především díky své velké geografické vzdálenosti a jiným významným ekonomickým a politickým problémům v zemi,

³ National Geographic: Mexico map. [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Mexico map. Dostupné z WWW: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/mexico-map/>

⁴ YBAÑEZ – ALARCÓN (2007, 102)

jen minimální kontakt s centrem země⁵ a její ekonomika a rozvoj tak závisela z velké míry právě na Spojených státech.

Po dlouhou dobu byla státní hranice jen zanedbatelnou bariérou. Obyvatelé Tijuany byli zvyklí jezdit do San Diega z nejrůznějších důvodů, ať už to bylo kvůli zábavě nebo službám, největším důvodem však byly nákupy. Jak ve svém článku zaměřeném na práci a nákupy v příhraničních oblastech popisují Muria a Chavéz: „Byly výhodnější, navíc produkty bývaly mnohdy kvalitnější, než ty, které do Tijuany přicházely z jihu.“⁶

Města Tijuana a San Diego se díky tomu v tomto časovém horizontu propojily ekonomicky i pomocí infrastruktury. Na toto propojení reagovala nakonec mexická vláda v roce 1932 zavedením zóny volného obchodu, kde bylo povoleno dovážet zahraniční výrobky pro osobní potřebu⁷. To obě města propojilo definitivně. Tomu nasvědčuje i chápání prostoru mezi obyvateli města, které popisuje Canclini: „Přišlo nám zajímavé, že chápání Tijuany nebylo příliš teritoriální. Někdo například na otázku, která je nejrepresentativnější část města odpověděl „Balboa park“, což je v San Diegu.“⁸

Do konce 80. let skutečně přecházení hranic nebylo problémem. Obyvatelům Tijuany bylo, pokud se znali s celníkem, mnohdy dovoleno, překračovat hranice i v případě, že zapoměli doklady⁹. Přecházení hranic v té době bylo naprosto přirozenou součástí života obyvatel, což již v současnosti nemusí být nutně pravdou.

Smluv zajišťujících pracovní místa pro Mexické obyvatele v USA bylo mnoho, především po roce 1870, kdy byli Mexičtí dělníci najímáni na práce v zemědělství a při výstavbě železnic¹⁰. Nejvýznamnější co do počtu migrantů, a vlivu na příhraniční oblasti však byl *bracero agreement* (dohoda pojmenována podle označování mexických dělníků – *braceros*, vychází ze slova *brazo*, tedy paže. To naznačuje, že se jedná o zaměření na manuální práci.). Motivem této série smluv byla vysoká poptávka po pracovní síle ve Spojených státech amerických, která

⁵YBAÑÉZ – ALARCÓN (2007, 102)

⁶MURIA- CHÁVEZ, (2011, 357)

⁷ MURIA-CHÁVEZ (2011, 357)

⁸ MONTEZOMOLO (2009, 333-334)

⁹ MURIA- CHÁVEZ, (2011, 359)

¹⁰ GÓMEZ - AMAU (1999, 45)

byla ještě umocněna vstupem USA do 2. světové války. To totiž způsobilo, že mnoho pracovníků v zemědělství odešlo buďto do války nebo do lukrativnějšího zbrojního průmyslu¹¹. Tato série smluv tedy dovozovala mexickým občanům dočasně obsadit volná pracovní místa právě v zemědělství, především při sezónních pracích.

Dohoda se zdála být výhodná pro všechny zúčastněné strany. Migrantům měla dohoda zaručit stejné pracovní podmínky jako místním dělníkům, což mimo jiné znamená také záruku stejných platů, jako měli místní pracující. Tím si mohli v tomto případě zajistit ekonomické podmínky, kterých by v Mexiku nikdy dosáhnout nemohli¹². Pro Spojené státy Americké tato dohoda řešila, jak již bylo řečeno, nedostatek pracovní síly a pro Mexiko se program měl stát dočasným řešením vysoké nezaměstnanosti¹³, jak ale někteří autoři podotýkají, to jen odvedlo pozornost od hledání skutečně efektivního řešení¹⁴.

Během trvání této dohody, tedy mezi lety 1942 a 1964, bylo na sezónní práce legálně zaměstnáno okolo 5 milionu Mexičanů¹⁵ a to především v Texasu a Kalifornii. I přesto počet pracovníků ochotných odejít do USA převyšoval množství lidí, kteří byli do programu přijímáni a mnozí z těch kteří přijati nebyli, se rozhodli, především z ekonomických důvodů, pracovat nelegálně. Odhaduje se, že jejich počet mohl být až okolo 5 milionů tedy zhruba stejné množství jako těch spadajících pod dohodu¹⁶.

Program měl samozřejmě i mnoho problémů. Nejen, že se obě strany dohody musely propracovat složitou byrokracií¹⁷, což pravděpodobně bylo také jednou z příčin, proč pro mnoho farmářů mohlo být přijatelnější přijímat nelegální imigranty. Dalším problémem bylo umístění přijímacích center. Pro americkou vládu především pro zaměstnavatele bylo výhodnější mít tato centra při hranicích, protože se tím snižovaly transportní náklady¹⁸, za které měl nést

¹¹ BICKERTON (2001, 896), CHÁVEZ - SERGIO (2007, 3), a další.

¹² DURAND (2007, 32)

¹³ DURAND, 2007, 36)

¹⁴ VARGAS – CAMPOS (1996) v DURAND (2007, 36)

¹⁵ MARTIN, Philip. The Bracero Program: Was It a Failure? *History News Network* [online]. 2006, [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://hnn.us/articles/27336.html>>

¹⁶ DURAND (2007, 33)

¹⁷ DURAND (2007, 34)

¹⁸ DURAND (2007, 35)

zodpovědnost právě zaměstnavatel. V konečném důsledku to vedlo k tomu, že do příhraniční oblasti přicházelo více lidí, než kolik jich v rámci projektu mohlo být přijato. To se stalo i přesto, že se tomu Mexická vláda snažila zabránit a na určitou dobu se jí podařilo dosáhnout umístění některých center do zbytku Mexika, ta však byla brzy opět zrušena.¹⁹

Tijuana byla jen jedním z přechodů, kterým migranti do Spojených států mířili. Na rozdíl od jiných míst však přicházeli s celými rodinami a místo sezónní migrace se usazovali v Tijuane a do práce v okolí San Diega dojížděli²⁰. Po skončení dohody se již nestěhovali zpět do místa původu a povětšinou zůstávali právě v Tijuane. To v regionu způsobilo vysokou nezaměstnanost a to i přesto, že mnozí dále dojížděli do okolí San Diega, k čemuž byli povzbuzováni i svými zaměstnavateli, pro které bylo stále ekonomicky velmi výhodné zaměstnávat levnější mexickou pracovní sílu. Během dalších let tak byli mnozí dále tolerováni jako dělníci a pracovníci v zemědělství, a to pokud se drželi striktně příhraničních oblastí, dokonce i v případech, kdy již neměli platné doklady, které by je k této práci opravňovaly²¹.

¹⁹ DURAND (2007, 35)

²⁰ MURIA- CHÁVEZ (2011, 357)

²¹ CHÁVEZ (2007) v MURIA A CHÁVEZ (2011, 358)

4. 3. MAQUILADORA

Kvůli vysoké nezaměstnanosti v hraničních oblastech, kterou způsobilo ukončení *Bracero agreement*, přišla vláda s *The border industrialization program* (program industrializace příhraničních oblastí). Tento program, který byl schválen roku 1965²², spočíval v zavedení politik podporujících vznik podniků v daném regionu. Podporou byly především bezcelní dovoz strojů potřebných pro továrny a bezcelní dovoz surových, nebo částečně opracovaných materiálů. To spolu s dalšími příhodnými podmínkami regionu, jako je dostatek levné pracovní síly, nebo nízké transportní náklady při převozu výrobků a materiálu²³, vedlo k založení tzv. *Industria Maquiladora de Exportación- IME* (průmyslového sektoru, v němž se v továrnách skládají produkty z dovezených materiálů či součástek, které jsou pak určeny především pro export)

Maquiladory, v Tijuane se specializují především na elektrotechnický průmysl, přičemž kapitál pro jejich vytvoření byl ve všech případech zahraniční²⁴, většinou severoamerický, japonský nebo korejský²⁵ a také vyrobené produkty byly určeny pro export, převážně do mateřských zemí těchto firem²⁶. *Maquiladory* jsou tedy i ekonomicky téměř kompletně vázané na své „domovské“ státy. To také vysvětluje krizi tohoto průmyslu, která vyvrcholila v roce 2002 a která byla úzce svázána s hospodářskou recesí v USA.²⁷

Tato zkušenost, při které došlo k uzavření mnoha továren a tedy i ztrátě pracovních míst vedla k přeorganizování tohoto průmyslu. Původní podniky, které se soustředily na montáže z dovezených komponentů, se doplnily o podniky, které se zaměřují na složitější výrobní procesy a zaměstnávají kvalifikovanější pracovní sílu a také o poslední generaci podniků, které

²² AYER- LAYTON (1974) v CORONADO- FULLERTON- CLARK (2004, 753) a ZEPEDA –ALARCÓN (2006, 103)

²³ CORONADO – FULLERTON - CLARK (2004, 753)

²⁴ ZEPEDA - ALARCÓN (2006, 103)

²⁵ LÓPEZ LEVI (2008, 132)

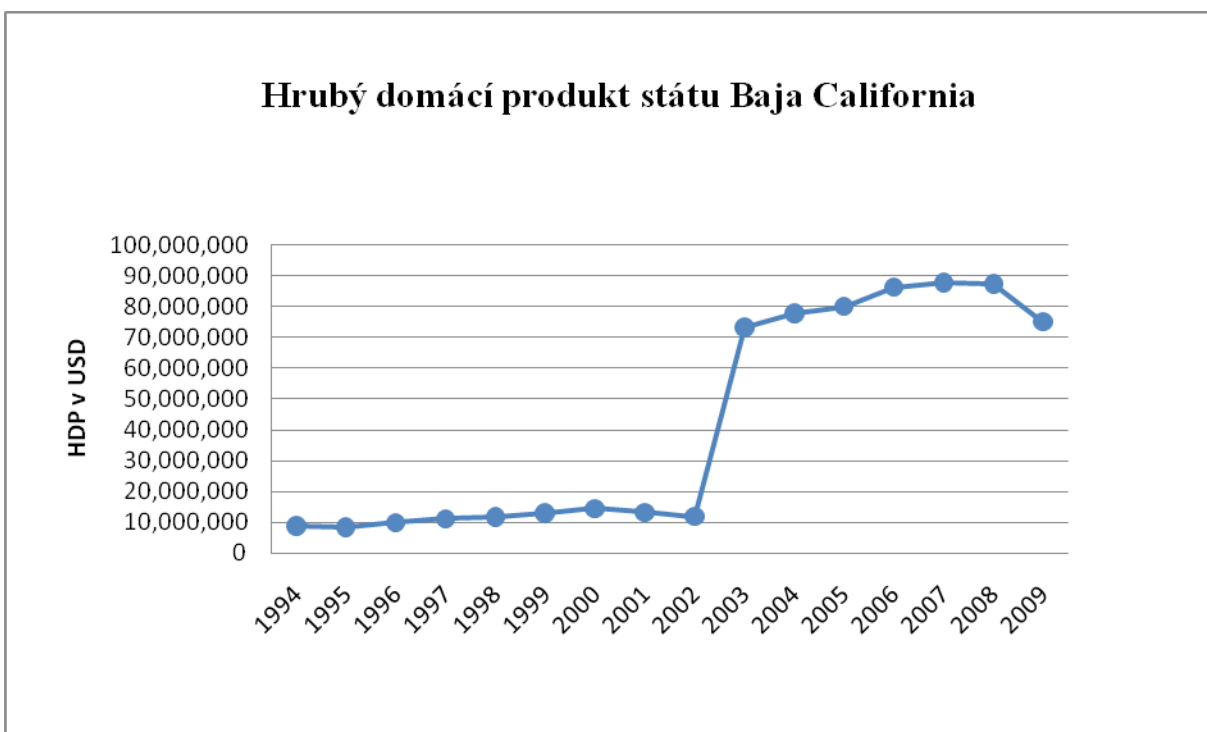
²⁶ CORONADO- FULLERTON - CLARK (2004, 754)

²⁷ HUALDE (2004) v YBAÑEZ - ALARCÓN (2006, 103)

se zaměřují na vyspělé technologie a potřebují zaměstnance s vyššími znalostmi²⁸. V mnoha případech se již zastaralé provozy v rámci modernizace na druhou nebo i třetí kategorii podniků, tedy podniků s lepší technologickou základnou, přestavěly.

V rámci této reorganizace se podniky v Tijuane specializovaly v odvětví elektrotechnického průmyslu především na výrobu televizorů²⁹. Zavedení nových technologií do výroby přineslo zkvalitnění a zvýšení produkce³⁰ a tím došlo také k vysokému nárůstu HDP.

Graf 1. Vývoj HDP od roku 1994 do 2009 ³¹Zpracováno podle dat získaných z INEGI

Tijuana je po Ciudad Juárez druhým největším centrem IME³². V roce 2000 zde bylo téměř 790 továren a závodů, které zaměstnávaly přes 55% veškeré oficiální pracovní

²⁸ CARILLO A HUALDE (1997) V ZEPEDA - ALARCÓN (2006, 103)

²⁹ ZEPEDA- ALARCÓN (2006, 103)

³⁰ LOPÉZ SLAZAR (2010, 33)

³¹ Vytvořeno na základě dat získaných z INEGI : *Instituto Nacional de Estadística y Geografía*

<<http://www.inegi.org.mx>>

³² INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA, GEOGRAFÍA E INFORMÁTICA V CORONADO-FULLERON- CLARK (2004, 754)

síly v Tijuane³³. Nová pracovní místa a tudíž nízká nezaměstnanost, která se dlouhodobě pohybuje okolo 1 %³⁴ je jedním z hlavních imigračních *pull faktorů* (tedy faktorů přitahujících nové obyvatele).

Přesto, že práce v *maquiladorách* je elementem, který přitahuje spoustu lidí, existují jistě pochybnosti, o kvalitě této práce. Jak uvádí Canclini: “ Nefungují zde obory, a chybí základní práva zaměstnanců, z nichž většinu tvoří ženy, které jsou méně vzdělané a tudíž zranitelnější a jednodušeji zmanipulovatelné“³⁵ V tom mu dává za pravdu i Salazar, který ale dodává, že po diverzifikaci tohoto průmyslu se situace podstatně zlepšila a to jak platově, tak co se týká pracovních podmínek.³⁶

I přes takto nízkou nezaměstnanost a možnost uplatnění se v průmyslu je v Tijuane stále ve velké míře vidět chudoba. To může být způsobeno jednak tím, že v některých případech platy nejsou ke zvýšení životní úrovně obyvatel dostačující tak také tím, že ne všichni obyvatelé jsou podchyceni v oficiálních statistikách. Je zde totiž velké množství lidí, kteří neplánují v Tijuane zůstat a město je tedy jen jejich přechodným bydlištěm před pokusem o vstup do Spojených států.

4. 4. NELEGÁLNÍ MIGRACE DO USA

Jedná se sice o migraci do Spojených států, nicméně, množství obyvatel Tijuany to přesto ovlivňuje. Jednak je transitmím městem, ve kterém před přechodem mnoho z migrantů nějakou dobu pobývá, a v neposlední řadě se zde také usazují ti, jimž se přesun za hranice nezdaří, a jsou deportováni zpět do Mexika³⁷. Nelegální migrace provází Tijuanu již od jejího vzniku. Tzv. druhá strana láká především díky pracovním příležitostem v továrnách a zemědělství a samozřejmě také platům v amerických dolarech. U nelegálních migrantů se jedná ve valné většině o práci, u které se nevyžaduje

³³ INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA, GEOGRAFÍA E INFORMÁTICA V CORONADO-FULLERON- CLARK (2004, 752)

³⁴ IGLESIAS- PRIETO (2008, 55) a ENRIQUEZ (2005) v LOPÉZ LEVI (2008, 132)

³⁵ MONTEZEMOLO (2009, 743)

³⁶ LOPÉZ SALAZAR (2010, 28-29)

³⁷ LOPÉZ LEVI (2008, 132)

vzdělání a o kterou místní obyvatelstvo nemá velký zájem. Největší podíl ilegálních migrantů tedy pracuje v zemědělství, stavebnictví a dalších dělnických profesích³⁸.

Přestože jsou nelegální migranti často vystavováni zneužívání, vydírání a jejich platy jsou pod úrovní stanovené minimální mzdy³⁹, je motivace získat alespoň nějakou práci, navíc placenou v amerických dolarech stále silným lákadlem. Důležité také je, že většinu rizik spojených s nelegální migrací mají na svých bedrech právě tito migranti a nikoli jejich zaměstnavatelé. Teprve v roce 1986 byly uzákoněny první tresty právě pro zaměstnavatele⁴⁰, nicméně

Podle dat, zpracovaných autory Ibañezem a Alarcónem, kdy bylo v průběhu několika let náhodně dotazováno 10 511 příchozích do Tijuany na důvody jejich příchodu, odpovědělo 35,2 %, že hlavním záměrem je tzv. „*pasar al otro lado*“⁴¹(přejít na druhou stranu, myšleno do Spojených států).

Nelegální migrace a nelegální práce na farmách a v továrnách ve Spojených státech byla běžnou praxí již dlouho před tím, než byl zaveden program *Bracero*. S tímto programem, jak již bylo zmíněno v jedné z předcházejících kapitol, se počet nelegálních migrantů nejenže nesnížil, což bylo jedním ze záměrů vlády Spojených států, ale naopak ještě narostl. Stalo se tak díky tomu, že, jak již bylo dříve řečeno, náborová centra byla především v příhraničních oblastech⁴², což do tohoto regionu nalákalo spoustu lidí z celého Mexika. Mnoho z nich se již do programu nevešlo, nebo neměli na podplacení úředníků, kteří o zařazení rozhodovali⁴³. Někteří se sice usadili v příhraničních oblastech, nebo se vrátili domů, většina se však rozhodla hranice přejít nelegálně.

Navíc, i přes poměrně dobré fungování programu zaměstnavatelé dále šetřili, k čemuž nabírání nelegálních pracovníků pomáhalo. Nevztahovaly se ně minimální mzdy, ani další pravidla, ke kterým zavazovaly legální smlouvy. O zaměstnání nebyla nouze, často

³⁸ ORGANISTA (2007, 191-192)

³⁹ GÓMEZ AMAU (1999, 45)

⁴⁰ ORGANISTA (2007, 194)

⁴¹ YBAÑEZ- ALARCÓN (2006, 114)

⁴² DURAND (2007, 35)

⁴³ DURAND (2007, 36)

se do Spojených států dostaly nelegálně celé rodiny. Muži pracovali v zemědělství, ženy v restauracích, domácnostech nebo *sweatshopech* (továrny nebo například textilní podniky s dlouhou pracovní dobou, a špatnými pracovními podmínkami). Po ukončení programu Bracero se počet nelegálních migrantů ještě zvýšil, protože mnoho z původních legálních *braceros* odmítlo práci opustit a v tomto rozhodnutí je podporovali i jejich zaměstnavatelé. Jak již bylo řečeno dříve, často se sami zaměstnavatelé zasazovali o to, aby jejich zaměstnanci zůstali bydlet v Tijuane a do San Diega dojížděli.⁴⁴

⁴⁴ MURIA- CHÁVEZ (2011, 358)

5. VLIV MIGRACE NA SPOLEČNOST

Migrace má na společnost vliv už i jen tím že většinu obyvatel v tomto regionu tvoří právě lidé, kteří přišli odjinud nebo jejich potomci. „V roce 2000 bylo z celkové populace ve státě Baja California 46,6 % narozeno jinde“⁴⁵. V této kapitole se tedy zaměřím na to, jakým způsobem se populace pod vlivem tohoto jevu vyvíjí, co se demografického hlediska týká, jak společnost ovlivňuje migrační politika a především migrační represe ze strany Spojených států a také zvýšeným výskytem sociopatologických jevů jako jsou kriminalita a užívání drog vyplývajícím z této situace.

5. 1. ZÁKLADNÍ DEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY OVLIVNĚNÉ MIGRACÍ

Populace Tijuany je velmi mladá. Stát Baja California se svým velmi nízkým procentem obyvatel nad 60 let, v tomto případě 5.8 %⁴⁶, patří dokonce mezi pět států federace s nejnižším poměrem starých obyvatel ke zbytku populace⁴⁷. Imigrace je v tomto procesu mládnutí obyvatelstva klíčová. Podle sčítání lidu v roce 2000, 229 547 obyvatel Baja California uvedlo, že ve státě nežijí déle než 5 let, v roce 2010 toto číslo bylo již podstatně nižší a to 154 029⁴⁸, což může být způsobeno i tím, že se spousta pracovních míst přesouvá do zemí s ještě levnější pracovní silou, především do Číny a tudíž tato destinace neláká na dostatek volných pracovních míst, jak tomu do nedávna bylo. Nicméně i přesto se nejedná o zanedbatelné číslo.

Podstatný je právě věk příchozích. Imigranti jsou většinou lidé, přilákaní ekonomickou situací města a především nízkou nezaměstnaností. Podle dat získaných z INEGI je největší počet příchozích ve věkové skupině 15- 39 let, který tvoří v průměru za posledních několik

⁴⁵ YBAÑEZ – ALARCÓN (2006, 96)

⁴⁶ YBAÑEZ – ALARCÓN (2006, 95)

⁴⁷ YBAÑEZ – ALARCÓN (2006, 95)

⁴⁸ *Instituto Nacional de Estadística y Geografía* [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Migración Interna Estatal. Dostupné z WWW: <<http://www.inegi.org.mx/Sistemas/temasV2/Default.aspx?s=est&c=17484>>.

let přes 60% všech přistěhovalých⁴⁹. Jsou to tedy lidé v produktivním, a především také reprodukčním věku, což je součástí procesu, který populaci dále udržuje mladou. Uvádí se, že každý třetí obyvatel Tijuany je mladší patnácti let.⁵⁰ Skupina dětí ve věku 5-15 let tvoří také značné procento imigrantů, v tomto případě je to 20 %, což jsou pravděpodobně potomci starší skupiny příchozích. Právě díky takto mladé populaci je ve státě Baja California velmi nízká mortalita. Hrubá míra úmrtnosti se zde udržuje stabilně pod 4 úmrtími na 1 000 obyvatel⁵¹, tím se řadí na druhé místo v nejnižší úmrtnosti ve federaci.

Ve skupině imigrantů převažují muži⁵². To se také odráží na struktuře obyvatelstva. Stát Baja California se takto stal jedním ze čtyř států 32 členné mexické federace, ve kterém převažuje počet mužů nad počtem žen, což můžeme vidět na následující tabulce. V populaci Tijuany je trend stejný jako ve zbytku státu Baja California a na každou stovku žen připadá téměř sto jedna mužů⁵³.

⁴⁹ *Instituto Nacional de Estadística y Geografía* [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Migración Interna Estatal. Dostupné z WWW: <<http://www.inegi.org.mx/sistemas/sisept/Default.aspx?t=mdemo60&s=est&c=23611>>.§

⁵⁰ IGLESIAS- PRIETO (2008, 57)

⁵¹ INEGI, <http://www.inegi.org.mx/sistemas/sisept/Default.aspx?t=mdemo54&s=est&c=23596>

⁵² YBAÑÉZ – ALARCÓN (2006, 114)

⁵³ *Instituto Nacional de Estadística y Geografía* [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Distribución por Edad y Sexo. Dostupné z WWW: <<http://www.inegi.org.mx/Sistemas/temasV2/Default.aspx?s=est&c=17484>>.

Stát	Počet obyvatel 2010	
	Muži	Ženy
Aguascalientes	576 638	608 358
Baja California	1 591 610	1 563 460
Baja California Sur	325 433	311 593
Campeche	407 721	414 720
Coahuila de Zaragoza	1 364 197	1 384 194
Colima	322 790	327 765
Chiapas	2 352 807	2 443 773
Chihuahua	1 692 545	1 713 920
Distrito Federal	4 233 783	4 617 297
Durango	803 890	829 044
Guanajuato	2 639 425	2 846 947
Guerrero	1 645 561	1 743 207
Hidalgo	1 285 222	1 379 796
Jalisco	3 600 641	3 750 041
México	7 396 986	7 778 876
Michoacán de Ocampo	2 102 109	2 248 928
Morelos	858 588	918 639
Nayarit	541 007	543 972
Nuevo León	2 320 185	2 333 273
Oaxaca	1 819 008	1 982 954
Puebla	2 769 855	3 009 974
Querétaro	887 188	940 749
Quintana Roo	673 220	652 358
San Luis Potosí	1 260 366	1 325 152
Sinaloa	1 376 201	1 391 560
Sonora	1 339 612	1 322 868
Tabasco	1 100 758	1 137 845
Tamaulipas	1 616 201	1 652 353
Tlaxcala	565 776	604 161
Veracruz de Ignacio de la Llave	3 695 679	3 947 515
Yucatán	963 333	992 244
Zacatecas	726 897	763 771

Muži výrazně převyšují množství žen především ve skupině migrantů, pro něž byl původním cílem přechod do USA a v Tijuane, respektive, státě Baja California, se usadili až vlivem událostí, které jim přechod nedovolily.

Dalším vysvětlením tohoto, že se poměr oproti většině států Mexika liší, je to, že se průměrně rodí více mužů než žen. To, že ve většině států je v populaci více žen, je způsobeno tím, že se ženy průměrně dožívají vyššího věku a tím tento poměr obrací. Ve státě Baja California je však díky nízkému podílu obyvatelstva nad 60 let tento obrat zanedbatelný.

5. 2. VÝSKYT SOCIOPATOLOGICKÝCH JEVŮ

Kriminalita je jeden z hlavních problémů Tijuany.⁵⁴ Data z INEGI zpracovaná López Levi ukazují, že téměř 22 % obyvatel se v roce 2004 stalo obětí kriminality, a toto číslo se v následujících letech ještě zvyšovalo⁵⁵. Nejvyšší počet trestných činů tvoří krádeže, nicméně ve srovnání s národním průměrem Tijuana vyniká také množstvím vražd. V roce 2005 jich bylo spácháno ve státě Baja California více než 400, z toho 60% v Tijuane⁵⁶. Toto je hlavním důvodem, proč se město stalo synonymem pro chaos, nejistotu a organizovaný zločin.

Vysoká kriminalita se připisuje především působení drogových kartelů. Ti se mimo jiné specializují také na převaděčství nelegálních migrantů do USA, za které si účtují nemalé částky. Převaděčství se tedy stalo jedním ze zdrojů financování těchto kartelů, jejichž činnost má za následek také největší procento vražd v regionu⁵⁷.

Většina populace je však spíše ohrožena drobnější kriminalitou a to především krádežemi, a množí se také počty ozbrojených loupeží⁵⁸. Mnoho z těchto činů je připisováno

⁵⁴ FUNDACIÓN ARTURO ROSENBLUETH (2005) v LÓPEZ LEVI (2008, 133)

⁵⁵ LÓPEZ LEVI (2008, 134)

⁵⁶ SANDOVAL (2005) v LÓPEZ LEVI (2008, 134)

⁵⁷ LÓPEZ LEVI (2008, 134)

⁵⁸ LÓPEZ LEVI (2008, 134)

právě nově příchozím a to především těm, kteří se chystají k přechodu do USA⁵⁹, nebo se jim této pokus již nezdařil. Deportování jsou často dopraveni na hranice bez jakýchkoli prostředků pro zajištění základních potřeb⁶⁰ a díky nedostatku prostředků jsou, na přinejmenším nějakou dobu, odkázáni na trestnou činnost. To je dáno také nedostatečnou záchrannou sociální sítí, kterou člověku za normálních okolností poskytuje rodina. V případě migrace jsou však vazby na rodinu často zpřetrhány nebo značně omezeny⁶¹.

Další jev, který populaci Tijuany silně ohrožuje, je prodej a užívání drog. Celkové množství uživatelů drog roste v celém Mexiku, nicméně jejich největší počet je dlouhodobě právě při hranicích se Spojenými státy. V Tijuane je množství drogově závislých třikrát větší, než je mexický národní průměr.⁶² Nejčastěji užívanou drogou je marihuana, za níž následuje kokain⁶³. Tijuana má také primát v užívání metamfetaminu v celém Mexiku⁶⁴. Předpokládá se, že až 10 000 lidí v Tijuane užívá drogy injekčně⁶⁵. Důležitou roli hraje také užívání léků bez lékařského předpisu. Tento trend se však více projevuje u žen než u mužů, ti mají větší tendenci uchýlovat se k nelegálním drogám⁶⁶.

Jak uvádějí autoři výzkumu tendencí v užívání drog v tomto regionu: “Hlavní příčinou k užívání drog je experimentování“.⁶⁷ Tomu by odpovídalo i již dříve uvedené věkové složení populace, kde je velký podíl mladých lidí, kteří jsou k experimentování s návykovými látkami všeobecně náchylnější. Tijuana je však bohužel v tomto ohledu spolu s Ciudad Juárez místem, kde dochází k častějšímu pokračování v užívání drog po prvotním experimentu⁶⁸.

Dalším z aspektů, které vedou k vyšší míře užívání drog je sociální deprivace. Častými uživateli drog jsou právě imigranti, kteří mají pocit odcizení. Jsou příliš vzdáleni od rodiny

⁵⁹ LÓPEZ LEVI (2008, 132)

⁶⁰ STRATHDEE et al. (2008, 7)

⁶¹ MONTEZEMOLO (2009, 373)

⁶² DEISS et al. (2009, 1491)

⁶³ GUIOT et al. (2009, 13)

⁶⁴ VOLKMANN et al. (2011, 2)

⁶⁵ VOLKMANN et al (2011, 2)

⁶⁶ GUIOT et al (2009, 14)

⁶⁷ GUIOT et al (2009, 14)

⁶⁸ GUIOT et al (2009, 14)

a ještě nemají vytvořeny potřebné vazby v novém prostředí.⁶⁹ U imigrantů, kterým se navíc nezdařil přechod do USA, je riziko užívání drog a s tím spojené kriminality kvůli nedostatku příjmů a frustrace ještě vyšší.

Na užívání drog se přímo váže i další problém a to šíření nemocí jako HIV/AIDS a pohlavních chorob. Je všeobecně známé, že právě uživatelé drog jsou k těmto nemocem náchylnější. Riziko nákazy se přitom ještě více zvyšuje, pokud se jedná o nově příchozí migranty, jak ve svém výzkumu uvádí Strathdee a kolektiv: „Ti totiž mají tendenci k riskantnějšímu sexuálnímu chování, nebo sdílení jehel,..., a to díky novému prostředí, které je dostatečně anonymní a stresorům jako je bezdomovectví, nestabilní prostředí, odloučení od rodiny apod.“⁷⁰

Další nemocí, ke které jsou uživatelé drog a to především ti, kteří drogy užívají nitrožilně náchylnější než zbytek obyvatelstva je tuberkulóza⁷¹. Ve státě Baja California, s množstvím nakažených rovnajícím se 57, 3 případům na 100 000 obyvatel, jde o téměř trojnásobný výskyt této nemoci než je národní průměr Mexika⁷². Podle stejného výzkumu je velké množství lidí, u kterých tato choroba byla diagnostikována ve Spojených státech, protože se ale ve většině případů jedná o nelegální migranty, byli vyhoštěni.⁷³ To bohužel v konečném důsledku znamenalo, že mnoho z nich také přerušilo léčbu, která jim ve Spojených státech byla naordinována a tedy, že se choroba může dále šířit⁷⁴.

⁶⁹ STRATHDEE et al (2008, 7)

⁷⁰ STRATHDEE et al (2008, 7)

⁷¹ DEISS et al. (2009, 1491)

⁷² DEISS et al. (2009, 1491)

⁷³ DEISS et al. (2009, 1592)

⁷⁴ **World Health Organization** [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Tuberculosis. Dostupné z WWW: <<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs104/en/index.html>>.

5. 3. DĚLENÍ SPOLEČNOSTI

Jako všude jinde, i zde se společnost dělí. Pro Tijuany je však typické, že je společnost rozdělena ne jen podle příjmů, dosaženého vzdělání a tudíž společenského postavení, ale právě také podle statutu imigranta, podle možnosti cestovat za hranice a podle místa bydliště. Na to mají vliv nejen místní komunity, ale právě také migrační politika Spojených států.

5. 3. 1. VLIV MIGRAČNÍ POLITIKY

Jak již bylo zmíněno dříve, cestování za hranice Mexika, v případě Tijuany do San Diega ve Spojených státech, bylo po dlouhou dobu naprosto přirozeným dějem⁷⁵. U některých obyvatel tato možnost přetrvala dodnes, na druhou stranu se však rozšířila skupina lidí, jíž je cestování za hranice odepřeno. Přestože je opakované přecházení za hranice kvůli nákupům, zábavě, službám a podobně výhodné jak pro obyvatele Tijuany, tak pro obyvatele Spojených států, byl i tento pohyb v rámci opatření na hranicích omezen.

Dá se zde také najít spojitost mezi tím, že, čím více je omezována legální migrace, ve většině případů kvůli xenofobním náladám ve společnosti přijímací země především v obdobích ekonomické krize,⁷⁶ tím více se rozmáhá právě nelegální migrace. To vede nejen k další vlně nevole v této zemi, ale následně také k dalšímu zpřísnování ochranných opatření na státní hranici a tudíž násilnému k oddělování sousedící populace. Právě toto je způsob, jakým se vyvíjely příhraniční vztahy mezi Spojenými státy a Mexikem, a především v oblasti Tijuany a San Diega, která je dlouhodobě hlavním migračním koridorem mezi těmito zeměmi a kde se právě nelegální migrace stala vedle obchodu s drogami hlavním důvodem pro omezování pohybu osob mezi hraničními městy.

V migrační politice Spojených států se vyskytují dva extrémy. Na jedné straně se zde objevují dohody, při nichž jsou legálně přijímány statisíce dělníků, jako tomu bylo během Bracero agreement, na straně druhé, jsou zaváděny extrémní represe vůči nelegálním

⁷⁵ MURIA – CHÁVEZ (2011, 357 a 359)

⁷⁶ ORGANISTA (2007, 193)

pracovníkům, obsazujícím stejné profese. Příkladem toho může být operace *Wetback* (jméno podle označení nelegálních dělníků, těm se tak říká kvůli fyzicky náročné práci, přesný překlad znamená mokrá záda), kdy byly ještě během platnosti *Bracero agreement*, deportovány desetitisíce nelegálních migrantů⁷⁷.

Zajímavá je pro hraniční region také politika, při níž jsou v rámci globalizace světové ekonomiky otevřeny hranice pro zboží a peníze, jak tomu bylo při vstupu Mexika do NAFTA v roce 1994⁷⁸, ale právě mezi Spojenými státy a Mexikem nedošlo k otevření trhu pro pracovní sílu, v rámci podmínky, kterou si vyjednaly právě spojené státy⁷⁹. V témže roce dokonce restriktce na hranicích spojených států dospěly do stádia, kdy byla postavena hraniční zeď v rámci operace Gatekeeper⁸⁰.

Kromě kovové zdi, rozkládající se na severu města, se zavedly také přísnější kontroly na hranicích, začaly se používat doklady s biometrickými údaji, různé druhy dokladů ke vstupu, obsáhlejší dotazování při překračování hranic apod.⁸¹ Od roku 1994, kdy byla zeď postavena, se opatření dále stupňovala. Svého vrcholu represe na hranicích dosáhly po teroristických útocích na Spojené státy v roce 2001. Od té doby je každý nelegálně přecházející řazen do stejné kategorie jako teroristé,⁸² tedy přímé ohrožení národní bezpečnosti.

Tyto praktiky samozřejmě ovlivnily i cestující s platnými doklady. I oni musejí procházet častějšími kontrolami, dotazováním na hranicích ohledně účelu jejich cest a ověřováním pravosti dokumentů. To očekávaně způsobilo delší prodlevy na hranicích a větší opatrnost při přecházení hranic⁸³. Lidé jsou kontrolám podrobováni namátkově, podle rozhodnutí kontrolujícího úředníka. Ti pak většinou kontrolují více lidí s tmavší pleť, ve starších automobilech nebo prostě podle toho v jakém jsou ten den rozmaru⁸⁴. Proto se lidé při cestě snaží zapůsobit co možná nejdůvěryhodněji.

⁷⁷ DURAND (2007, 31-32) a ORGANISTA (2007, 193)

⁷⁸ ORGANISTA (2007, 194)

⁷⁹ ORGANISTA (2007, 189)

⁸⁰ IGLESIAS-PRIETO (2008, 53), a ORGANISTA (2007, 195) atd.

⁸¹ MURIA-CHAVÉZ (2011, 361 a 359)

⁸² MURIA-CHAVÉZ (2011, 357)

⁸³ MURIA-CHAVÉZ (2011, 361)

⁸⁴ MURIA-CHAVÉZ (2011, 364)

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že cestující se snaží přizpůsobit svůj vzhled a chování tomu, aby se pravděpodobnost, že se jich někdo na hranicích bude podrobněji dotazovat, co možná minimalizovala. Rodiny před nákupem nebo výletem do San Diega myjí auto, všichni členové se oblékají do světlejšího oblečení, protože takto prý působí důvěryhodnějším dojmem. Pro případnou kontrolu schovávají veškeré účtenky, parkovací lístky a především jakékoli doklady, které ukazují na jejich vazby v Tijuane, jako identifikační karty používané ve školách nebo v práci.

Doklady, které povolují vstup na území Spojených států, se vydávají na základě informací o místě bydliště, zaměstnání, rodinných vazbách⁸⁵. Pověštinou tak jsou znevýhodněni lidé, kteří se do Tijuany přistěhovali v nedávné době. Předem se u nich totiž předpokládá, že dostanou-li jakékoli doklady umožňující jim vstup na území Spojených států, již odtamtud nevycestují a stanou se nelegálními pracovními migranty.

Nejpodstatnější ovšem je, že tato opatření vyvolávají ve společnosti nespokojenost s vlastním postavením. Pocit nerovnoměrnosti moci mezi Mexikem a Spojenými státy, kdy Mexiko není schopné v rámci dohod vyjednat pro své obyvatele příznivější podmínky, kdy na jedné straně jsou Mexičtí obyvatelé při příchodu do Spojených států nepříjemně dotazováni a kontrolováni a na straně druhé občané Spojených států mohou hranice v podstatě nekontrolovatelně překračovat.

Jak již bylo řečeno, tato migrační politika vytváří ve společnosti široké tenze. Nejedná se jen o odpor k tomu, že je životní prostor obyvatel omezen kovovou zdí. Sama společnost se na základě tohoto klíče dělí na ty, kteří mají dokumenty opravňující je k práci ve Spojených státech a kteří tedy vydělávají v amerických dolarech⁸⁶. To je na Tijuanském společenském žebříčku posouvá samozřejmě nahoru. Často se jedná o zaměstnance firem působících na obou stranách hranice, kde zastávají poměrně významné pozice.

Druhou část populace tvoří ti, kteří vlastní povolení ke vstupu, opravňující je ke krátkodobým návštěvám za účelem nákupů a využívání služeb. Většinu těchto lidí tvoří „starousedlíci“. Mají v Tijuane vlastní dům a již utvořené vazby, které jsou dostatečným

⁸⁵ MURIA-CHAVÉZ (2011, 361)

⁸⁶ IGLESIAS – PRIETO (2008, 55) a MURIA-CHAVÉZ (2011, 357 a 366)

důvodem pro udělení povolení ke vstupu. Při udělování těchto povolení většinou rozhoduje právě status člověka, žijícího v Tijuane delší dobu⁸⁷ a nikoli pouze to, jaké vlastní finanční prostředky. I přesto je tato skupina pro ekonomiku San Diega spolu s prvně uvedenou, která samozřejmě v USA také nakupuje, velmi důležitá, a právě proto, že tato povolení nepodléhají stejně přísným opatřením jako víza, se z této skupiny rekrutují ti, o kterých bude řeč v následujícím odstavci.

Touto skupinou jsou lidé, kteří v USA sice pracují, nicméně ale nelegálně. Ti sice dostávají platy také v dolarech, ale bývají zaměstnanci na nižších, především dělnických pozicích v zemědělství nebo stavebnictví, v případě žen nejčastěji ve službách. Jejich platy jsou poměrně nízké, protože právě díky svému statutu nelegálních pracovníků nemohou vymáhat zákonem dané minimální mzdy. Navíc jsou neustále vystaveni riziku, že budou obviněni z nelegální práce. To by pro ně znamenalo nejen trvalý zákaz vstupu do USA, ale v některých případech také uvěznění⁸⁸.

Poslední skupinou jsou ti, kterým byl jakýkoli přístup ke vstupu do USA zamezen. Jedná se většinou o nově příchozí. Právě ti kvůli nedostatku vazeb v Tijuane na povolení ke vstupu nedosáhnou. Do této skupiny patří také ještě skupina obyvatel kteří již v minulosti byli deportováni nebo jsou podezřelí z nelegální práce⁸⁹.

Toto dělení vypovídá o struktuře Tijuany mnohem více, než případné dělení podle příjmu. To se rozmáhá teprve v posledních několika desetiletích právě díky uzavírání města. Díky velkým stavebním společnostem, které staví uzavřené čtvrti v určitých cenových kategoriích se tyto vrstvy více profilovaly a oddělily.

⁸⁷ MURIA-CHAVÉZ (2011, 361)

⁸⁸ MURIA-CHAVÉZ (2011, 358)

⁸⁹ ORGANISTA (2007, 197)

6. UZAVÍRÁNÍ MĚSTA.

První věcí, které si kdokoli na Tijuane všimne, jsou její všudypřítomné zdi. Na severní straně města kovová zeď postavená Spojenými státy jako bariéra proti nelegálnímu přechodu hranic a obchodu s drogami a v rámci města, zdi oddělující vzájemně jednotlivé čtvrti.

Zatímco z jiných míst, různých částí světa, je tato zkušenost s oddělováním se od zbytku města vázaná spíše na uzavřené čtvrti vyšších společenských tříd, zde se tato praxe ve velkém měřítku objevuje mezi všemi sociálními vrstvami. Jak bude později řečeno, v případě Tijuany se navíc nejedná pouze o uzavírání celých čtvrtí nebo ulic, ale také o separaci jednotlivých obydlí od svého okolí.

6. 1. PROČ SE MĚSTO UZAVÍRÁ.

Jako hlavní důvody uzavírání se města zevnitř jsou nejčastěji uváděny strach a nejistota. To je dáno na jedné straně mediálním obrazem Tijuany, kdy je prezentována jako symbol kriminality, obchodu s drogami, beztrestnosti a chaosu⁹⁰, na straně druhé však také všudypřítomnými reklamami inzerujícími bezpečné a klidné bydlení, což samo o sobě v obyvatelích podporuje právě tento pocit nejistoty a tím pádem také potřeby po oddělení se od zbytku města⁹¹. Důležité je také, především co se středních a vyšší tříd týká, zdůraznění jejich výlučnosti, v čemž je podporuje právě trh s nemovitostmi a reklamy zdůrazňující nutnost tohoto bydlení v závislosti na jejich společenském postavení⁹².

Podstatný je také rychlý růst města, který je propojen nejen s potřebou nových obydlí, ale také s kriminalitou. Mnoho z nově přichozích totiž nemá v Tijuane zázemí, popřípadě nemají o jeho vytvoření ani zájem, protože je pro ně pouze transitním městem před vstupem do Spojených států. Při takovémto extrémním nárůstu počtu obyvatel je navíc základním průvodním jevem

⁹⁰ IGLESIAS – PRIETO (2008, 51) LÓPEZ LEVI (2007, 133)

⁹¹ LÓPEZ LEVI (2008, 134)

⁹² MURIA – CHAVÉZ (2011, 367)

vzájemná anonymita. Ta je základní podmínkou pro vznik kriminality, nefunguje zde totiž přirozená sociální kontrola. Kdyby se sousedé navzájem znali a věděli, co jejich okolí dělá, vyvolalo by to situaci, kdy se lidé obávají provozovat činnost, která není společensky kladně přijímaná.

Obecně je zvýšená kriminalita připisována drogovým kartelům, které se mimo jiné specializují i na převádění nelegálních migrantů do USA. Nicméně, výzkumy ukázaly, že nejen, že kriminalita ovlivňuje strukturu města, tato korelace podle Goméze působí i opačně, což dokládá právě na příkladu Tijuany. Uvádí, že kriminalita klesá v případě, že je dobrá péče o veřejné prostory a dobře vybudovaná infrastruktura.⁹³

Uzavírání města napomáhá také topografie. Kopcovitý terén totiž sám o sobě některé části města odděluje od ostatních. Napomáhá také při výstavbě takzvaných cerrados, členitý terén totiž vytváří lukrativní lokality na svazích, které se většinou rozhodnou obývat vyšší nebo střední třídy.

6. 2. FRACCIONAMIENTOS CERRADOS

Fraccionamientos cerrados, neboli uzavřené části města se vyskytují ve většině příhraničních měst mezi Mexikem a Spojenými státy. Oproti ostatním městům na hranici je však v Tijuane význam a expanze těchto čtvrtí výrazně markantnější. Na téma uzavřených lokalit v Tijuane bylo zpracováno již několik rozborů, z nichž v této části povětšinou čerpám.

Do roku 2005 bylo uzavřených lokalit evidováno 95, z nichž většina nebyla starší než 15 let.⁹⁴ Navíc i sídelní celky, které původně nebyly postaveny jako uzavřené, se postupem času uzavírat začaly.⁹⁵

Nejstarší z těchto cerrados bývaly, jako jinde ve světě, utvářeny jako prestižní čtvrti pro majetnější obyvatele, popřípadě vyšší střední třídu⁹⁶. Jak již bylo zmíněno dříve, kopcovitý

⁹³ GOMÉZ (2009, 306)

⁹⁴ ENRÍQUEZ (2007, 135)

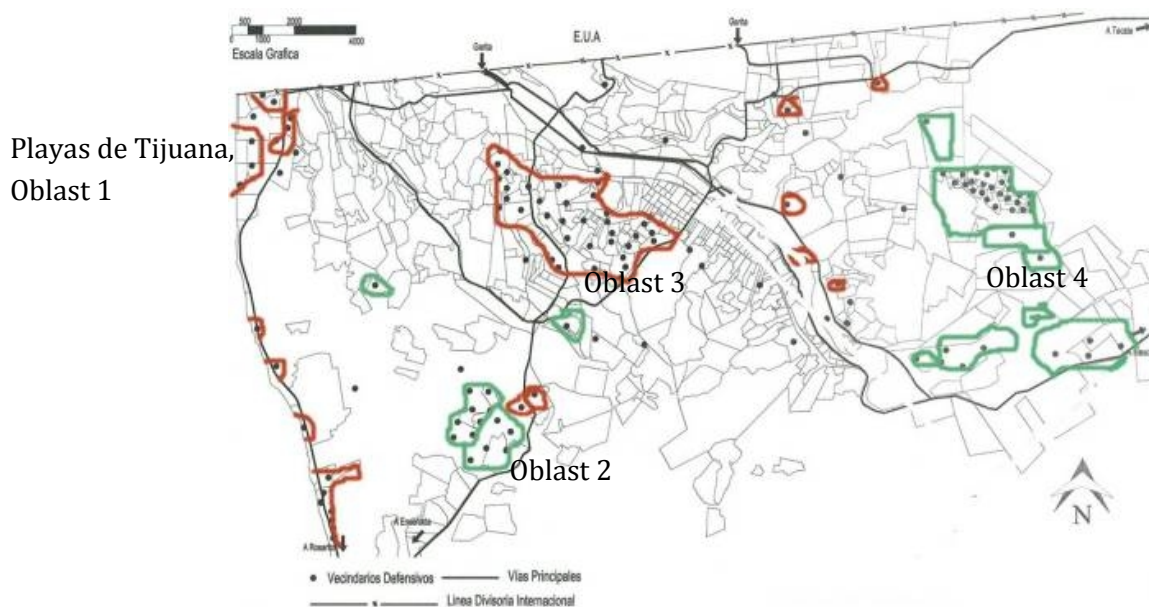
⁹⁵ ENRÍQUEZ (2007, 135)

⁹⁶ LÓPEZ LEVI (2008, 136) a ENRÍQUEZ (2007, 134)

terén Tijuany umožnil jejich přirozenou celkovou separaci od zbytku města a výstavba na vyvýšených místech působí také symbolicky vzhledem k postavení svých obyvatel ke zbytku populace.

Nová výstavba těchto uzavřených fragmentů se již však nezaměřuje pouze na vyšší vrstvy, ale také na střední i nižší třídy. I ty se totiž snaží dosáhnout na bezpečnější a pohodlnější bydlení, jakožto standardu, který je jim do jisté míry nucen trhem s nemovitostmi a tedy reklamou. Enriquez ve svém článku uvádí, že z 94 zdokumentovaných uzavřených čtvrtí, je 24 považována za bydlení pro vyšší třídy, 42 pro střední třídy a 31 je určeno sociálně slabším vrstvám.⁹⁷ Toto rozdělení a zároveň plochu, které cerrados zabírají na území města lze vidět na výseku městského plánu (viz. Následující obrázek), převzatém od téhož autora, kde oblasti obývané vyšší a střední třídou jsou označeny červeně a čtvrti obývané nižší třídou zeleně.

Obrázek 1. *Fraccionamientos cerrados* v Tijuane⁹⁸

Jak lze na plánu města vidět, fragmenty jsou rozděleny do 4 hlavních oblastí města. Podle atraktivitu polohy jsou osídleny různými společenskými třídami a liší se také počty obydlí v lokalitách. Nejatraktivnější je samozřejmě oblast Playas de Tijuana, tedy pláže. Je osídlena především vyšší třídou nebo občany USA, čemuž odpovídá i vybavenost dané lokality. Objevují

⁹⁷ ENRÍQUEZ (2007, 135)

⁹⁸ SÁINZ v ENRÍQUEZ (2007), upraveno 29. 7. 2011

se zde např. golfová hřiště, parky, sportoviště, kostely nebo dokonce školy⁹⁹. Komunity v této oblasti mívají obvykle mezi 60 a 300¹⁰⁰, v tomto případě, luxusními rezidencemi.

Druhá oblast je situovaná na jihu města. V tomto případě jde o méně čtvrtí, zato s o to větším počtem obydlí. Vzorovým příkladem může v tomto případě být frakce zvaná Santa Fe, která obsahuje ve svých pěti částech okolo 15 000 domů.¹⁰¹ Tato oblast je obývaná střední a nižší třídou. Na rozdíl od jiných cerrados, kde jsou ohraničené jednotlivé ulice nebo maximálně několik bloků, zde má zástavba podobu samostatného města.

Třetí oblastí, kde jsou cerrados koncentrovány je střed města. Zde se vyskytují především uzavřené celky pro střední třídy obyvatel. Oddělenost od zbytku města je zde velmi zřetelná právě díky kopcovitému terénu, na jehož poměrně příkrých svazích a vrcholech jsou domy postaveny. Pro tuto oblast, pravděpodobně právě díky terénu, jsou typická malá ohraničená území, která nikdy nepřekračují 200 obydlí.¹⁰²

Poslední z hlavních oblastí je určena především pro nižší vrstvy obyvatel. Charakteristický pro ni byl masivní růst v polovině 90. let¹⁰³ a její vzhled daný formou kondominií s miniaturními obytnými prostory¹⁰⁴. Tuto oblast tvoří až okolo 20 000 obydlí¹⁰⁵. Právě tento ohromný rozsah vedl pravděpodobně k tomu, že stav kdy uzavřená čtvrť poskytovala bezpečí a společenský prostor, kde se lidé navzájem znali, se stal již neudržitelným. Ve chvíli, kdy počet obyvatel takto naroste, se totiž velmi omezí systém sociální kontroly- tedy to, že se lidé navzájem znají a vědí, co kdo v rámci komunity dělá. S touto anonymitou poté přestává fungovat péče o společný prostor a v převážné většině případů se stává, že vede také ke zvýšení kriminality.

⁹⁹ ESCÓBAR (2006) v MURIA -,CHÁVEZ (2011, 367)

¹⁰⁰ ENRÍQUEZ (2007, 135)

¹⁰¹ ENRÍQUEZ (2007, 137)

¹⁰² ENRÍQUEZ (2007, 137)

¹⁰³ ENRÍQUEZ (2007, 137)

¹⁰⁴ ESCÓBAR (2006) v MURIA – CHÁVEZ (2011, 367)

¹⁰⁵ ENRÍQUEZ (2007, 137)

Regulace výstavby je v Tijuane velmi slabá. Město totiž nemá dostatečnou sílu na to, aby ji jakýmkoli způsobem omezovalo¹⁰⁶. To je dáno především rychlým růstem počtu obyvatel a tudíž potřebou obydlí, jejichž výstavbu tak město ve svém vlastním zájmu nemůže brzdit. Trh s nemovitostmi je řízen poptávkou a nabídkou. Lidé v tomto případě hledají možnost klidného a bezpečného bydlení a to i na úkor jistých omezení, jakými jsou kontroly při vstupu do ohraničeného prostoru čtvrtí¹⁰⁷ apod.

Pro stavební firmy je výstavba těchto uzavřených lokalit samozřejmě výhodná také. Je to dáno nejen jejich vyjednávací silou při jednání s městem ale i minimální kontrolou jejich aktivit, a tedy i minimem průtahů při stavbě.¹⁰⁸ V konečném důsledku tak tedy o budoucí podobě města rozhodují právě developeri a stavební společnosti a nikoli vedení města.

Tento fakt je riskantní především vzhledem k nižším vrstvám obyvatelstva, hledajícím levné bydlení. V těchto případech se často šetří na použitých materiálech, na úpravě terénu apod.¹⁰⁹, což může být i velmi nebezpečné, vezmeme-li v potaz, že se jedná o oblast, kde je kvůli podsouvání pacifické litosférické desky pod severoamerickou zvýšené riziko zemětřesení. Území se také nachází v oblasti, která se, přes svůj semiaridní charakter během období hurikánů potýká s přívalovými dešti.

Dalším problémem těchto uzavřených komunit je přístup k veřejným službám, jako jsou vývoz odpadu nebo péče o zeleň apod. Jelikož tyto komunity nejsou součástí veřejného prostoru, město nemá povinnost se o tyto služby starat. V konečném důsledku je tedy vykonávají nasmlouvané soukromé firmy¹¹⁰, za což platí obyvatelé těchto cerrados. Problém nastává právě v případě, že se jedná o velmi rozlehlá území s mnoha obyvateli, kde se vytrácí pocit odpovědnosti za přispívání a správu, a kde tedy v konečném důsledku tyto základní služby nefungují.

¹⁰⁶ LÓPEZ LEVI (2008, 137)

¹⁰⁷ ENRÍQUEZ (2007, 139)

¹⁰⁸ ENRÍQUEZ (2007,140)

¹⁰⁹ ENRÍQUEZ (2007,140)

¹¹⁰ ENRÍQUEZ (2007, 139)

Architektonicky se průběžně mění také původní struktura města, kterou historicky v Latinské Americe vytvářelo centrum města a hlavní třída. Dříve bylo možno vidět různé vrstvy společnosti žijící v těsném sousedství, podle toho, jak se město postupně rozrůstalo, nyní se však stavějí uzavřené čtvrti, které různé vrstvy obyvatel od sebe přísně oddělují¹¹¹. Město se tedy přetváří na sídlo s více centry. Nevytváří již jednotně působící celek, ale fragmentované území s rozdílnou úrovní služeb, obchodu a infrastruktury v závislosti na postavení obyvatel, kteří jednotlivé fragmenty obývají. Jednotlivé společenské vrstvy se tak od sebe izolují.

6. 3. DOMÁCÍ PEVNOST

Město samozřejmě netvoří jen tyto oddělené čtvrti. Především starší zástavba není organizována do uzavřených celků. V částech města postavených před rokem 1900 lze vedle sebe vidět rezidence bohatých vedle chatrčí.¹¹² Ulice, náměstí a parky tady zůstávají veřejným prostorem, který je přístupný komukoli. To můžeme pozorovat v Centru města tedy Distrito Central, za které lze považovat prostor v okolí hlavní třídy. Zde můžeme najít pozůstatky původní architektury¹¹³, tedy zahrady před domy, vstupy do domů z ulice apod. Tato část města je navíc poměrně bezpečná a to především kvůli turismu. Najdeme zde fungující služby, restaurace, hotely, noční kluby apod.

Ovšem i lidé, kteří nebydlí v *cerrados*, mají potřebu se chránit před vysokou kriminalitou. Jak již bylo řečeno výše, obraz Tijuany jako nebezpečného města je navíc podporován také médii a reklamou. I v tomto případě, stejně jako v případě *cerrados*, je bezpečnost uváděna jako hlavní příčina, která vede k tomu, že je většina domů ohrazena zdí, nebo masivními kovovými ploty. V případě, že se jedná o vícepatrový dům, nemívá v přízemí žádná okna do ulice. Pokud nějaká okna do ulice domy mívají, bývají zamřížovaná. Toto mohou poměrně dobře vykreslit fotografie z ulice Egipto, které jsem pořídila v roce 2006.

¹¹¹ MURIA-CHAVÉZ (2011, 367)

¹¹² MURIA-CHAVÉZ (2011, 366)

¹¹³ GOMÉZ (2009, 291-292)

V této části města je také mnohem typičtější sousedství různých společenských vrstev. Domy nemají jednotnou formu jako v sériově stavěných kondominiích pro střední a nižší vrstvy. Byly vytvářeny postupně spolu s příchodem nových lidí a velmi mnoho z nich je postaveno svépomocí, což dává každému jedinečný vzhled migrační architektury. Udává se, že svépomocí postavených domů je okolo 50 %¹¹⁴.

Bohužel, takto postavené domy většinou staví spíše chudší obyvatelstvo a to mnohdy z odpadních materiálů vyvezených ze spojených států a bez supervize odborníka.¹¹⁵ Tady se tedy opět setkáváme s možnou nebezpečností těchto projektů z již zmíněných důvodů, jako jsou zemětřesení nebo přívalový déšť. Vybavení těchto obydlí pochází většinou z trhů s komoditami z druhé ruky dovezenými z USA, které jsou v Tijuane velmi rozšířené.

Mnoho z domů také není oficiálně dostavěných. Za nedostavěné domy se totiž neplatí daň z nemovitosti. Tyto budovy mají většinou již obyvatelné přízemní patro a náznak pokusu o přístavbu druhého patra, což bývají povětšinou dráty vyčnívající ze střechy, popřípadě stavební materiál rozložený na střeše. Podle Rodriga Ficachi tak některé domy stojí již několik let.

Podstatné však je, že přestože jsou domy obehnané zdí, velmi dobře zde fungují sousedské vztahy. Lidé se navzájem znají a scházejí se. Vliv na to může mít také to, že v téměř každém

¹¹⁴ IGLESIAS – PRIETO (2008, 57)

¹¹⁵ IGLESIAS – PRIETO (2008, 57)

domě funguje prodej doma vyrobených komodit, které nakupují právě lidé z dané čtvrti. Ať již jde o tortillerie, nebo rychlé občerstvení. Kromě těchto prodejen, které mají regulární otvírací dobu, je také časté setkat se jen s cedulkou pověšenou na bráně, která říká, co se v dané domácnosti vyrábí. Lidé jsou v tomto případě pozváni dovnitř a obslouženi většinou přímo v kuchyni, což sousedské vztahy dále prohlubuje.

6. 4. HRANIČNÍ ZEĎ

Hraniční prostor mezi Mexikem a Spojenými státy nebyl po dlouhou dobu střežen téměř vůbec. Do doby, než byly zavedeny první stále hraniční hlídky, tedy v roce 1924¹¹⁶, se k ostraze používaly jen občasné jezdecké hlídky. Nicméně, i po zavedení hraniční hlídky nebyla kontrola příliš úspěšná. Jednak bylo hlídek na téměř 2000 mílovou hranici se Spojenými státy nedostatek a navíc se jim nedařilo narušovat sociální a ekonomickou provázanost obou stran hranice.

Zlom nastal v 70. letech 20. Století. V té době se poprvé objevuje téma nelegální migrace jako jednoho z hlavních politických témat ve Spojených státech. To je důsledkem ekonomické recese v USA v půlce 70. let a především masivní kampaně vedené *Immigration and Naturalization Service*- INS (státní úřad pro imigraci a udělování občanství), která kladla důraz na rozsah migrace¹¹⁷. Tyto nálady přetrvávaly i v následujících letech a vyvrcholily přijetím IRCA – *Immigration and Control Act* (zákon o imigraci a kontrole hranic) v roce 1986, kde, jak již bylo řečeno v jedné z předchozích kapitol, byla nezákonná imigrace postavena na úroveň ohrožení státní bezpečnosti.

Tato proti imigrační politika následně vyústila v tzv. operaci *Gatekeeper* (v přesném překladu se jedná

o strážce brány, v tomto případě ostrahu hranice). Ta měla zabránit nelegální migraci ve velmi osídlené oblasti Tijuany a San Diega, která se dala jen stěží kontrolovat, a tak přesměrovat hlavní proud migrace který tudy prochází více na východ, tedy do pouštní málo osídlené oblasti,

¹¹⁶ ORGANISTA (2007, 193)

¹¹⁷ JARDINE (1998)

ve které je jednodušší ilegální migranty zachytit a navrátit zpět do vlasti¹¹⁸. V rámci operace gatekeeper byly zpřísněny kontroly na hranicích, zavedeny novější technologie pro kontrolu přecházejících, bylo postaveno několik desítek kilometrů zdi dělící Mexiko a USA. Jak ve své zprávě uvádí Matthew Jardin, největší změny byly provedeny v počtech hraniční stráže, ta narostla během tří let z 980 na 2 282 osob. Délka zdi v této době narostla na více než 35 mil¹¹⁹. Zvýšil se také počet podzemních a infračervených senzorů.

Kovová hraniční zeď, která se táhne po celé délce města při hranici se Spojenými státy, se stala jedním ze symbolů asymetrie moci mezi těmito dvěma zeměmi¹²⁰. Lidé mají potřebu se k tomuto problému vyjadřovat i proto, že nelegální migranty spousta obyvatel považuje za jednu z podstatných příčin vysoké kriminality ve městě, ale se silovým postojem Spojených států k řešení problému většina obyvatel nesouhlasí. Tomuto nesouhlasu odpovídá i umění této oblasti.¹²¹ Na hraniční zdi lze vidět několik set bílých křížů, na připomínku těch, kteří zemřeli při nelegálním přechodu hranic, spoustu graffiti týkající se také tohoto tématu. V době, kdy jsem místo navštívila, se hojně objevovala také kritika prezidenta Bushe, za jehož vlády byla hraniční zeď ještě o několik kilometrů prodloužena a byly zpřísněny kontroly hranic.

Co se týče skutečného vlivu na počty nelegálních migrantů, nejsou výsledky operace příliš přesvědčivé. Změny vyvolané vyšší kontrolou hranic totiž způsobily, že zatímco před zavedením programu lidé přecházeli sami, nebyli zkušení a byli jednodušeji zachytitelní právě díky neznalosti terénu, nyní se většina ilegálních přechodů odehrává za pomoci profesionálních převaděčů a pašeráků. Ti mají znalosti a technologie a tudíž jsou jejich šance na úspěch podstatně vyšší¹²². To navíc expanduje formu této kriminální činnosti v Tijuane.

¹¹⁸ JARDINE (1998)

¹¹⁹ JARDINE (1998)

¹²⁰ IGLESIAS-PRIETO (2008, 53)

¹²¹ IGLESIAS-PRIETO (2008, 53)

¹²² CORNELIUS (1994) v JARDINE (1998)

Důležitým faktorem pro přechod nelegálních migrantů je také neustálá poptávka po levné pracovní síle ve Spojených státech. Podle zákonů již sice i zaměstnavatelům, pro které pracují nelegální migranti, hrozí jisté postihy, nicméně, právě jejich zaměstnávání jako levné pracovní síly zaručuje jejich konkurenceschopnost na trhu Spojených států. V tomto případě je tedy riziko nižší než zisk. Zatím co zaměstnavateli, hrozí pouze minimální rizika, nelegální imigrant může být nejen deportován, ale v horším případě také odsouzen a vězněn.

7. ZÁVĚRY

Tijuana prošla za dobu své existence velmi rychlým vývojem a především růstem. To bylo v očekávaně velké míře ovlivněno právě politikami Mexika a hlavně Spojených států. Nicméně právě díky vysoké migraci se v oblasti vytvořila svébytná kultura vzniklá spojením prvků celého Mexika a také kulturního vlivu z USA.

V rámci Mexika se z Tijuany stal jeden z nejvyspělejších regionů, s poměrně rozvinutým průmyslem a velmi nízkou nezaměstnaností. Na druhé straně, zde ale nacházíme neustálý pocit podřízenosti vůči Spojeným státům a asymetrii moci mezi Mexikem a USA, způsobený především obrannou imigrační politikou USA.

Na rozdíl od mých prvotních předpokladů se ukázalo, že na počet obyvatelstva v posledních několika letech již nemá hlavní vliv snaha o migraci do USA, ale především velmi dobrá ekonomická situace regionu a nízká nezaměstnanost přitahující mladé lidi z celého Mexika. Ovšem na to, jakým způsobem se Tijuana vytváří jako urbanistický celek, si majoritní vliv získala právě ona nelegální migrace směřující do USA. Ta na sebe totiž váže mnohé sociopatologické jevy, z nichž jsem se v práci zaobírala především zvýšenou kriminalitou a drogovou závislostí. Ty v konečném důsledku spolu s obchodem s drogami vedly k vytvoření pocitu strachu mezi lidmi a tedy i jejich snaze se před, především zvýšenou kriminalitou, ukrývat.

Právě díky tomuto se utvořilo prostředí, které je velmi odlišné od všeho co jsem do doby než jsem navštívila Tijuanu znala z Evropy a USAplné zdí a dalších bariér a které mě vedlo k napsání této práce.

8. SHRNU TÍ - SUMMARY

Migrace a snahy jí zabránit jsou hlavním faktorem při utváření sociálního klimatu tohoto regionu. Důvody jejího vzniku se však v průběhu času průběžně mění. Velkou roli v tomto procesu hrají dohody mezi Spojenými státy a Mexikem a imigrační politika Spojených států, jako silnějšího partnera. Děje se tak právě proto, že je region v mnoha ohledech napojen více právě na Spojené státy než na centrální Mexiko a proto se přizpůsobuje spíše jejich vývoji

Historicky prvním podnětem k masivnějšímu rozvoji Tijuany se tak stalo zavedení prohibice ve Spojených státech. V té době se Tijuana stala centrem obchodu s ve Spojených státech zakázanými komoditami, což dalo práci mnoha nově příchozím Mexičanům.

Velmi podstatná pak pro navýšení počtu obyvatel byla dohoda *Bracero*. Ta vznikla na základě nedostatku pracovní síly v zemědělství ve Spojených státech a přebytku pracovní síly v Mexiku. Na základě této dohody byly na sezónní práce na severní straně státní hranice přijaty statisíce Mexičanů. Někteří z nich pobývali ve Spojených státech, další se usadili právě v příhraniční oblasti na Mexické straně a část těch, kteří se do programu především díky nedostatečné kapacitě nedostali, se zde usadila také.

Další vlna pak přišla při ukončení tohoto programu, kdy dělníci žijící ve Spojených státech museli zemi opustit. Velká část z nich se opět usadila v této příhraniční oblasti, což zvýšilo nezaměstnanost natolik, že mexická vláda zareagovala vytvořením vhodných podmínek pro příchod zahraničních investic, což se zdařilo a dalo to vzniknout tzv. *Maquiladorám*. Ty se od té doby staly hlavním elementem přitahujícím stále nové migranty.

Tijuana je díky své poloze na hranicích také přestupní stanicí pro ty, kteří chtějí do Spojených států migrovat a často také novým domovem těch, jimž se to nezdařilo. Právě pokusy o nelegální migraci na sebe váží převážnou část kriminality, kterou se město mimo jiné nechvalně proslavilo. Drogové kartely, které se, mimo jiné, specializují také na převádění těchto lidí, za což si účtují nemalé částky. To migranty často nutí ke krádežím. Díky deprivaci se v této skupině objevuje také zvýšené množství uživatelů drog, což vede i k dalšímu nárůstu kriminality.

Právě kriminalita a nelegální migrace v tomto případě vede k vytváření uzavřených částí v rámci rozvíjejícího se města

Zvyšující se počet obyvatel iniciovaný migrací vede také k nárůstu výstavby. Ta je silně ovlivněna právě atmosférou nejistoty a nebezpečí, kterou vyvolává vysoká kriminalita v regionu a tudíž se hlavním prvkem architektury stávají zdi a mříže. Doprovodným trendem, vzniklým právě díky požadavkům na bezpečnost jsou uzavřené čtvrti, které vznikají na rozdíl od zbytku světa pro všechny vrstvy společnosti.

Klíčová slova: Tijuana, Mexiko, USA, imigrace, pracovní migrace, nelegální migrace, sociální struktura, kriminalita, drogová závislost, bezpečnost, vývoj architektury

Migration and attempts to stop it are the main factors forming this region. The reasons for initiating migration have been changing over time. The agreements between USA and Mexico as well as the United States immigration policy are some of the main players in this process. The reason for this we can see in the connection of the border region with USA, this is in many cases stronger than the ties with the central Mexico. Thanks to this we can also see that situation in USA effects this region.

The first impulse for a development of Tijuana was the establishment of prohibition in USA. In that period Tijuana became a centre of a trade with commodities prohibited in United States, which led to an increasing job offers in the city.

The Bracero Agreement was very important for the increase of the population in the area. This was a reaction for the lack of labor in agriculture in the US and its surplus in Mexico. Because of this agreement hundreds of thousands Mexicans could apply for a job in USA. Some of them actually moved to the United States, others settled on the Mexican side of border and were commuting to San Diego area. Many of those who were not successful in enrolling to a program settled in the Tijuana also.

After the end of the program, Mexican workers had to leave the USA. Many of them moved to a Tijuana which increased the unemployment. The Mexican government reacted to this situation by creating better conditions for the international investment. This was a very successful project which led to establishing of Maquiladoras. Since then, this industry has been the main pull factor for the immigrants.

Tijuana is also a transfer station for the illegal immigrants to the USA and a new home for those, who were not successful in this effort. Problem is that illegal migration is closely tied with the criminality. Drug cartels are now also specialized in human trafficking and immigrants are obligated to pay for the transfer a lot. This very often causes the necessity of stealing to be able to pay for Traficant's services. Because of the deprivation among these people the drug abuse is very common phenomenon. This usually leads to another increase of criminality.

The illegal immigration flow together with the level of criminality led to the enclosing of the city. Increasing number of the inhabitants leads to a growth of the house construction. The atmosphere of fear and insecurity is the main reason why wall and grids are commonly used and why the main construction trend is building of enclosed neighborhoods.

Key words: Tijuana, México, USA, immigration, work migration, illegal migration, social structure, criminality, drug abusing, security, enclosed neighborhood.

9. POUŽITÉ ZDROJE

ARNAU, Remedios Gomez. 1999. "Changes in Mexican and United States Migration Policy: A New Era of Serious Dialogue?." *American Studies International* 37, no. 3: 44. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed June 30, 2011)

BICKERTON, Maria Elena. "Prospects for a Bilateral Immigration Agreement with Mexico: Lessons from the Bracero Program." *Texas Law Review* 79, no. 4 (March 2001): 895. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed July 26, 2011).

CORONADO, Roberto - FULLERTON, Thomas M. - CLARK Don P. "Short-run maquiladora employment dynamics in Tijuana." *Annals of Regional Science* 38, no. 4 (December 2004): 751-763. *Business Source Complete*, EBSCOhost (accessed February 2, 2011).

DEISS, Robert et al. "Influences of Cross-Border Mobility on Tuberculosis Diagnoses and Treatment Interruption Among Injection Drug Users in Tijuana, Mexico." *American Journal of Public Health* 99, no. 8 (August 2009): 1491-1495. *SPORTDiscus with Full Text*, EBSCOhost (accessed June 1, 2011)

DURAND, Jorge. "Bracero program (1942-1964) a critical appraisal" *Migracion y Desarrollo* (2007): 25-40

ENRÍQUEZ, Jesús Ángel, "Ciudad de muros, Socialización y tipología de las urbanizaciones cerradas en Tijuana. (Spanish) ." *Frontera Norte* 19, no. 38 (Julio- Diciembre 2007): 127-156. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed June 3, 2011).

ENRÍQUEZ, Jesús Ángel. CIUDADES DE MUROS. : LOS FRACCIONAMIENTOS CERRADOS EN LA FRONTERA NOROESTE DE MÉXICO. *Scripta Nova : REVISTA ELECTRÓNICA DE GEOGRAFÍA Y CIENCIAS SOCIALES* [online]. 2007, XI, 230, [cit. 2011-06-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-230.htm>>.

GUIOT, Estela Rojas at al "Tendencias del consumo de drogas de 1998 a 2005 en tres ciudades de la zona norte de México: Ciudad Juárez, Monterrey y Tijuana. (Spanish)." *Salud Mental* 32, no. 1 (January 2009): 13-19. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed February 2, 2011).

IGLESIAS- PRIETO, Norma. "Nuevos Agentes Sociales, Nuevos Espacios Urbanos Y Las Posibilidades De Cambio. Las Artes Visuales En Tijuana. (Spanish)." *Berkeley Planning Journal* 21, (January 2008): 47-76. *Environment Complete*, EBSCOhost (accessed July 2, 2011).

JARDINE, Matthew. "Operation Gatekeeper." *Peace Review* 10, no. 3 (September 1998): 329. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed June 1, 2011).

LÓPEZ LEVI, Liliana "Tijuana: imaginarios globales, fortificaciones locales. (Spanish)." *Sociológica* 23, no. 66 (January 2008): 121-153. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed June 2, 2011).

MARTIN, Philip. The Bracero Program: Was It a Failure? *History News Network* [online]. 2006, [cit. 2011-03- 26]. Dostupný z WWW: <<http://hnn.us/articles/27336.html>>

MONTEZOMOLO, Fiamma. "Tijuana: Hybridity and Beyond: A Conversation with Nestor Garcia Canclini." *Third Text* 23, no. 6 (November 2009): 733-750. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed June 3, 2011).

MURIA, Magalí – CHÁVEZ, Sergio "Shopping and Working in the Borderlands: Enforcement, Surveillance and Marketing in Tijuana, Mexico." *Surveillance & Society* 8, no. 3 (February 2011): 355-373. *SocINDEX with Full Text*, EBSCOhost (accessed February 2, 2011).

ORGANISTA, Kurt C. "Mexican Migration for Dummies: What Social Workers and the Public Need to Know." *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work* 16, no. 3/4 (June 2007): 189-198. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed February 31, 2011).

SALAZAR, Ricardo López. "Escalamiento industrial y situación laboral: el caso de la industria electrónica de Tijuana. (Spanish)." *Espacio Abierto. Cuaderno Venezolano de Sociología* 19, no. 1 (January 2010): 27-50. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed March 28, 2011).

STRATHDEE, Steffanie et al. "Influences of Cross-Border Mobility on Tuberculosis Diagnoses and Treatment Interruption Among Injection Drug Users in Tijuana, Mexico." *American Journal of Public Health* 99, no. 8 (August 2009): 1491-1495. *SPORTDiscus with Full Text*, EBSCOhost (accessed June 2, 2011).

STRATHDEE, Steffanie et al. "Factors associated with drug-related harms related to policing in Tijuana, Mexico." *Harm Reduction Journal* 8, no. 1 (January 2011): 7-14. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed June 29, 2011).

YBAÑEZ, Elmyra – ALARCÓN, Rafael . "Envejecimiento y migración en Baja California. (Spanish)." *Frontera Norte* 19, no. 38 (July 2007): 93-125. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (accessed February 4, 2011).

Portal Ciudadano Baja California [online]. 2011 [cit. 2011-05-26]. Tijuana. Dostupné z WWW:
<http://www.bajacalifornia.gob.mx/portal/nuestro_estado/municipios/tijuana/Tijuana.jsp>.

Instituto Nacional de Estadística y Geografía [online]. 2011 [cit. 2011-6-15]. Migración Interna Estatal. Dostupné z WWW: <<http://www.inegi.org.mx/Sistemas/temasV2/Default.aspx?s=est&c=17484>>.

World Health Organization [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Tuberculosis. Dostupné z WWW: <<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs104/en/index.html>>.

National Geographic: [online]. 2011 [cit. 2011-07-30]. Mexico map. Dostupné z WWW:
<http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/mexico-map/>